

SKOTSKÉ STŘÍPKY

Stojí vztyčené v širokém údolí na zelených pastvinách pobekávajících ovčích stád. Po více než 5000 let je skrápí vydatné skotské deště. Po více než 5000 let se mezi jejich tiše stojícími kamennými řadami prohání vítr vanoucí přes blízké moře z dalekého Irsku. Pevné, prosté, neopracované, našedlé kameny porostlé hořce vonícím severským lišejníkem. Menhiry! Němí kamenní svědkové pamatující první krále Skotska, kteří vládli starobylému království Dalriada, po kterém se zachovalo jen několik tajemně znějících jmen v jazyku staré gaelštiny.

Z pláně a bažin Moine Mhor se na jižním konci údolí vypíná osamělý pahorek Dunadd, sídlo prvních dalriadských králů. Rozložitě větve starých stromů v Temple Woodu, v samém středu zelených pastvin, chrání rituální kamenné kruhy – kromlechy. Kamenné tumuly, které snad bývaly hrobkami králů Dalriady se táhnou mezi kamennými řadami menhirů v délce 1,5 míle.

Kult kamenných řad a kamenných kruhů i čas staré gaelštiny se v severních částech zeleného údolí mezi ovčími stády postupně vytrácí. Sever je zasvěcen době raného křesťanství a časům vpádu Vikingů, divokých nájezdníků ze severu. Na malém hřbitůvku v Kilmartinu ty v čase minulosti dávno zmizelé události připomínají kamenné náhrobní desky s basreliéfy rytířů, mečů a lodí.

Severní konec údolí zelených pastvin a pobekávajících stád ovcí pak střeží rozpadlé a věkem zčernalé kamenné zdi hradu Carnassarie, který býval sídlem biskupů Západních ostrovů rozestých v blízkém Severním průlivu mezi pobřežím Skotska a Irsku.

Kilmartin Glen / Earra – Ghàidheal / poloostrov Argyll

Ocelově šedé vody Atlantiku tu klokotají v časech přílivu v úžinách mezi skalnatými mysy ostrovů Jura, Scarba, Luing a Seil ve zrádných vírech. Oceán tu v silných mořských proudech mezi malými skalními ostrůvky se skalními prahy, ostrými jak čepel skotského meče Claymore, ztrácí svou sílu jen pozvolna. Vítr se tu často prohání nad nehostinnou a téměř pustou pobřežní krajinou. Jeho ostré poryvy hučí nad rozpukanými plotnami pobřežních skal škodolibým hlasem plným výsměchu. Ponurou atmosféru zrádných mořských úžin podkresluje nepřátelsky šumící hladina oceánu a od pouhého pohledu studeně šedozelené jazyky vln Atlantiku, které se zlomyslnou pravidelností a zlověstným syčením olizují skalnaté pobřeží u jediného malého přístavu v jinak pustém koutě opuštěného skotského kraje na severozápadě Velké Británie. Ve studených deštích a šedé mlze se tu nad hladinou oceánu nejasně rýsují kontury ostrovů Vnitřních Hebrid.

Podmračená obloha, prosolené skalní ostrůvky a bílé čepice vln jsou říší mořských ptáků. Staré piktské legendy vyprávějí, že v tělech těchto ptáků přebývají duše dávno utonulých námořníků, jejichž lodě za bouří ztroskotaly ve zrádných proudech, vírech a na pobřežních útesech zdejších zrádných mořských úžin.

Ocelově šedé vlny Atlantiku, ale nepatří jen mořským ptákům. Na kotvách a bójích tu tančí své mořské tance v průlivech mezi prosolenými skalními útesy námořní jachty. Jejich štíhlé trupy se houpají v rytmu vln oceánu a vítr si směle hvízdá v sálingu hlavních stěžňů.

Stačí jen otevřít oči, dobře se dívat, nastražit uši a vnímat. Pak dokáže být i na ponurém a nehostinném kuse skotské země v čase deště a mlhy krásně a děsivá síla oceánu i vytí divokého větru dokáže zanechat v srdci a duši suchozemce, který sem vážil dalekou cestu nesmazatelnou stopu.

Crinan / Sound of Jura

Táhnou se z bažinatých plání Rannoch Moor na východě k modrým vodám Loch Linnhe na západním pobřeží Skotska. Divoké, strmé a skalnaté srázy pustých hor. Skalnaté vrcholy, sut'ové kuloáry, kamenná sedla i vlnící se ostré či oblé hřebeny pohoří zbarvené do krémově okrové, zářivě bílé, tmavě červené, kreolově hnědé i černé jako uhel. Vrcholy, srázy a hřebeny z kamene oděné do žírně zeleného kabátce kapradí a trávy, jedovatě zelených odstínů rašeliníku a suchopýru, fialově planoucích barev rozkvetlého vřesu i žlutých, šedých a hnědých barev mechů a lišejníků.

Svahy těchto divokých kamenných hor jsou protkány stříbrnými a červenohnědými nitkami desítek horských potoků a burácejících vodopádů. Po mohutných balvanech úzkých koryt se plazí věkem zčernalé kořeny těchto několika málo houževnatých bříz, které odolaly zdejšímu sněhům, dešťovým bouřím i ledovým vánicím. Údolí plná slatí, černého bahna a rašelinných jezírek se dnem pocukrovaným jemně žlutým pískem voní po rašelině a ovčím trusu.

Jako dlouhé prsty ruky neviditelného obra položené na kusu zvlněné látky skotského Tartanu se od západu mezi kopce hor noří mořské lochy se svou jiskřivě tyrkysovou vodou Atlantského oceánu. Dávno tu, sevřené pevnými a strmými hřebeny hor ztratili vlny Atlantiku svou sílu. Zálivy a zátoky lochů zařízly hluboko do pevniny a srdce hor mají své hladiny klidné a okolní hory se v těchto hlubokých a tichých slaných vodách shlížejí jako krásné dívky parádnice ve svých zrcadlech.

Časně ráno na kamenitých březích Loch Levenu v čase odlivu stojí za brzkou procházku, která mnohonásobně vynahradí brzké vstávání. Proti modré obloze po které vysoko nad horami táhne od oceánu kupovitá oblačnost se vypíná kolmá stěna hřebene Aonach Eagach a sluneční stíny v centrálním údolí hor pomalu mizí ze svahů Three Sisters, které jsou vládkyněmi tohoto divokého kraje na západě Skotska.

Glen Coe / Western Highlands

Býval sídlem klanu Clanranaldů a strážcem skalnaté pahorkatiny poloostrova Ardnamurchan. Od 13. století stojí jeho věž a obvodové zdi na nízkém skalním suku na pobřeží malebného a členitého mořského lochu. Na bójích pěkně za větrem daleko od příbřežních mělčin a písčinych nánosů tu ukryté pod hradbami a před nepřízní oceánu kotví na hluboké vodě jachty a rybářské bárky. Jsou dobře ukryty před slídívým zrakem cizích vetřelců. Při dobré viditelnosti je z hradeb „strážce lodí a pobřeží“ výhled až na samotný oceán k ostrovu Eigg.

Za časů přílivu býval kamenný hrad nepřístupný. Vlny oceánu se přelévaly i přes úzkou šíji, která malebný kamenný hrad spojovala s pevninou poloostrova. Dnes už oceán obtéká v době přílivu kamenné zdi hradu pouze ze tří stran. Písčinná šíje, po které je možné dosáhnout suchou nohou brány hradu byla kvůli turistům dosypána tak, aby jí vlny oceánu již nemohli zatopit. I tak však hrad v čase přílivu při pohledu z pevniny vypadá jako by vyrostl rovnou z modrozelené hladiny moře.

Za odlivu, když se vody oceánu vytratí, se dá ke hradu brouzdat nejlépe na bosu po vlhkém písčinném dně lochu. Ve vzduchu je cítit vůně soli, pobřežní skaliska jsou pokryta nánosem mořských chaluh a ve stružkách slané vody která se zachytila mezi přesypy pobřežních písčiny se třpytí vápenné mušličky mlžů. Slunce se snaží proniknout šedými kupami mraků visících na obzoru nad oceánem a písčité dno, které ještě před nedávnem patřilo vodám Atlantiku skrání drobný skotský déšť. V písčinách pobřežní mělčiny tiše ústí do zátoky pod hradem rašelinná řeka beze jména.

Na zdech hradu a ve vzduchu nad ním krouží obrovští mořští rackové a jejich chechtavý křik se nese od nyní suchých úžin mořského lochu až nad vzdálenou hladinu oceánu, který o sobě dává vědět vzdáleným šumem a hučením příbojových vln, které narážejí na ostré pobřežní útesy skal.

Castle Tioram / Loch Moidart

Vlny Atlantiku tu jen tiše šumí a bílé čepce pobřežních vln tu v pravidelném monotónním intervalu líně olizují širokou pláž jemného černého písku. Slané modrozelené vody se tu mísí se sladkou temně černou vodou horské řeky z Cuillin Hills, Mlžných hor, která několika meandrujícími rameny vypadajícími jako chapadla mořské chobotnice ústí na černé písečné pláži do Atlantiku.

Hluboká zátoka chráněná vysokými zelenými útesy před větrem z mořských úžin Cuillin Sound a The Little Minch je místem pikniků a odpočinku. Břehy lemují slaniska, kde se černý písek střídá s říčními nánosy bílých a šedých kamenných oblázků a kde se v mírném vánku kolébají stébla trávy ostřice rostoucí na prosolené půdě.

Dál od břehu se pak táhnou vřesoviště a mechy a vodou nasáklá rašelinná půda plání, která patří jen a jen ovčím. V hlubokých hlinitých zářezích se tudy z Mlžných hor ženou k vodám Atlantiku četné potoky. Samotné černé skály Mlžných hor není příliš vidět. Dešťové mraky toto malé ostrovní pohoří pečlivě skrývají před zraky cizinců. V zátocě černého písku vládne klid a ospalá pohoda. Je místem odpočinku a lenošení.

Isle of Skye / Glenbrittle Bay

Mohutný útes na opuštěné severozápadní výspě skalnatého mysu velkého ostrova. Vysoký, rozpraskaný a roztrhaný za mnoho let odolávání tunám často běsnící mořské vody. Stále pod náporem vln, které se rozeběhly po vodní hladině Atlantiku až od vzdálených břehů Kanady. Kolmé černé stěny na návětrné straně mysu tu padají do křišťálově čistých tyrkysově modrých vod Atlantiku.

Závětrná strana naopak patří dlouhatánským skalním prstům ostrých podmořských útesů. Táhnou se zvolna od páteře opuštěného mysu nejprve nad vlnami Atlantiku jako gigantická přístavní mola. Ale jakmile zmizí pod hladinou jsou pro každou loď která by se přiblížila smrtelně nebezpečné. Ve štěrbinách těchto prstů uvízly za častých bouří tisíce mořských mušlí, které příboj Atlantiku rozemlel na jemnou bílou drť. Bílé nánosy této mušlové drti ostře kontrastují na opuštěném skalnatém mysu s ostrými černými hranami a špicemi mořem potrhane pobřežní skály a klamou věci neznalého suchozemce, že by snad mezi skalami mohl být jemný bílý písek.

Za soumraku a hustého deště je to zapomenuté místo. Bílý maják Neist Point schovaný za homolí útesu tu hlídá bezpečnost lodí plavících se úžinami mezi ostrovy Vnějších Hebrid, jejichž kontury se za rychlého soumraku nejasně rýsují nad ocelově modrou hladinou oceánu zahalený v šedých dešťových mracích.

Výhled na oceán, Vnější Hebridy a vzdálený obzor za kterým je ukryta Kanada je od majáku kolosální a za hustého deště a chladného větru tu člověk má pocit, že stojí na konci světa.

Isle of Skye / Waterstein Head

Jsou jich tam stovky. Velcí, malí, štíhlí i subtilnější. Boky oblé i ostré. Hlavy kulaté, placaté i špičaté. Národ z kamene. Stojí tam a odolávají bouřím, dešťům i příbojovým vlnám. Oděni do svého černého šatu, který nikdy neusychá, ale také nikdy nepromokne. Hledí tiše, neprohodí s Vámi ani slovo, na věčně neklidnou hladinu Atlantiku rozestavení do širokých řad na zelené trávě pod majákem Neist Point, ale i na žebrech mohutného černého pobřežního útesu do kterého den za dnem, hodinu za hodinou bijí s hukotem a rozstříkující pěnou vlny přicházející od nejasného pobřeží Vnějších Hebrid topícího se tu v oranžové záři zapadajícího slunce, tu ve vydatných dešťových srážkách přicházejících zpoza obzoru od ledových vod omývající břehy Islandu, Grónska a Kanady. Mořská hladina táhnoucí se za obzor je zbrzděna víry pobřežních proudů a kapkami skotského deště.

Národ z kamene. Kde se tu vzali? Proč tu stojí? Kam hledí? Nikdo nepozná zda právě nevystoupili ze dna oceánu na pevninu, anebo zda zrovna právě v této chvíli pevninu neopouštějí, aby navždy zmizeli ve vlnách a hlubinách Atlantiku. Šedé a černé kameny sestavené do stovek kamenných mužiků. Zrození z moře a kamene pobřežních útesů.

Isle of Skye / Waterstein Head

Mnoho z těch kteří ho měli možnost spatřit říká, že právě on je králem skotských hradů. Stojí na skalnatém ostrůvku, který omývají vody mořského lochu, spojený s pevninou pevným kamenným klenutým mostem. Je dobře viditelný už z dálky. Starý „kamenný mořský strážce“ na jižních přístupech k ostrovu An t-Eilean Sgiathanach, který je známější pod jménem Skye.

Mořskou solí prosolené a stálou vlhkostí zčernalé kameny paláce, hradeb, hlavní věže i vstupních bran obrůstají pomalu zelenou mořskou řasou, která se šplhá po pevných zdech hradu z pěny příboje pod útesem na západní straně obvodové hradby.

Temná silueta „kamenného mořského strážce“ ostrova An t-Eilean Sgiathanach (nic naplat gaelšina je jazykem který přímo voní měkce volenou skladbou a poezií písmen a slov) se do pozdních večerních hodin odráží na pozadí mnoha odstínů modré barvy, kterou tam nahoře na západním pobřeží Skotska dokáže vykouzlit dírami v dešťových a bouřkových mracích jen studené severní slunce. Toto podivuhodné stříbrně jiskřící světlo severního Skotska doslova čaruje a jako neviditelný malíř míchá na své paletě po obloze a ve vlnách oceánu ty nejkrásnější modré barvy jaké kdy mělo možnost spatřit lidské oko.

Eilean Donan Castle / Loch Duich

Mnoho skotských hradů bylo postaveno na pobřeží oceánu nebo moře. Jejich zříceniny jsou rozesety na pobřežních útesech nebo malých skalnatých ostrůvcích blízko pobřeží po celém Skotsku a vytvářejí v kombinaci s barvou mořských vln, podmračeného obzoru a pustého pobřeží nádhernou a neopakovatelnou scénérii, která se každému kdo měl možnost ji spatřit vryje hluboko do paměti. O hradu Tioram v Loch Maidartu už byla řeč. Kamenným mořským strážcem je i Castle Sween strážící západní pobřeží mysu Knapdale na Argyllu (viz. titulní foto).

Rozlehlá náhorní plošina subarktického charakteru má podobu divokých a studených hor. Kam oko dohlédne jen pevná chladná žula, kamenná drť a písek. V nižších partiích pak houževnaté horské trávy, kvetoucí vřes barvící stráně v srpnových dnech do fialova a temně hnědé rašelinné bystřiny skákající a syčící v klokotajících vodních válcích po obrovských ohlazených valounech.

Ze svahů a kamenitých plání tam táhne chlad. Kamenní mužíci značící směr horských chodníků tam v mlhách a mracích vypadají jak dávno zkamenělý poutníci, kteří v té kamenné pustině zbloudili ze správného směru své cesty. Vítr tam skučí po nekonečných kamenných planinách a na temenech kopců pod jeho poryvy tíše a strašidelně vzdychají a pláčou obrovské balvany tmavého granitu. Jejich vzlykot a sténání je slyšet na míle daleko. Řeky kroutící se pod horami v hlubokých údolích sbírají své vody v barvě stříbra jen a jen z chladných slz řinoucích se z vlhkých štěrbin plačících kamenů ležících na temenech nejvyšších hor plošiny.

Nad nejvyššími vrcholky toho chladného kraje sedí neustále těžké šedé mraky, které si subarktická pláň z kamene nasadila jako široký klobouk. Jen občas, snad dvakrát za den, se slunečním paprskům podaří ten studený šedivý čepec horám sundat. Mraky a mlhy pak padnou do ledovcových kuloárů, skryjí se mezi suťové kužely skalních amfiteátrů, rozplynou se ve studených zelených vodách několika horských ples a chladné kamenité pláně se pod slunečními paprsky rozzáří nádherným světlem přinášejícím do ponurého kraje život a teplo.

Možná že právě tento kout Skotska pod Inverness byl inspirací panu Tolkienovi pro jeho Středozem. Možná že právě tady spatřil nehostinnou pláň Gorgoroth v Mordoru, možná právě zde spatřil horské hřebeny Ered Nimrais, Eryn Arnem nebo průsmyk Cirith Ungold. Vždyť i zdejší hory stejně jako Středozem mají svá jména psaná a vyslovovaná ve steré gaelštině Ben Macdui, Carn Ban Mor, Cairn Gorm, Monadh Mor, Ben Avon ...

Cairngorms / Am Monadh Ruadh